

FOLK OG LAND

NR. 1 — 15. ÅRGANG

LØRDAG 8. JANUAR 1966

LØSSALG 1 KRONE

„Nazikomplottet“ som var en grov provokasjon

Nødvendig oppfriskning av hukommelsen i forbindelse med den svenske presseskandale som også norsk presse engasjerte seg i.

En får si at den norske dagspresse går forsiktig tilverks når det gjelder å holde sine lesere underrettet om den videre utvikling i den såkalte «svenske naziaffære» som den i sin tid laget så stor blest om. Selv VERDENS GANG som til the bitter end forsvarte sin svenske skandalkollega EXPRESSEN er taus nu da saken i sin helhet er oppklart. La oss da påny tre hjelpende til med den nødvendige oversikt over skandalen. Vi bygger da på en artikkel i det svenske blad FRIA ORD:

Göran-Pelz Granquist — den mann som den svenske avis Expressen bygget hele denne fantastiske og skandaløse affære på — har nu sett seg foranlediget til å innlevere en skrivelse til Stockholms rådhusrett, og i denne skrivelse erklærer han at det ikke finnes noe virkelig grunnlag for Expressens kampanje omkring C. E. Carlbergs stiftelse. Alt han har levert som bevismateriale — dokumenter, oppgaver over våpengjemmer, sammensvergelses, kupplaner o.s.v. — var intet annet enn bluff. I et intervju med STOCKHOLMS-TIDNINGEN sier Pelz-Granquist at han «inte ett ögonblick tänkt sig stödja Expressens tokerier inför domstol» og han feller en hårdere dom over Expressens fantastiske journalistikk enn de strengeste av dets svenske kolleger har gjort. Dokumentene om «naziligaens» bedrifter ble levert Expressen på bestilling: «jag fick önskelistor på gröna lappar om att skaffa uppgifter — jag kände mig som en postorderfirma — jag leverade undan för undan dessa urlöjliga dokument — — — för varje gång tänkte jag, att de alltmer jönsiga dokumenten skulle få det att gå upp för dem, att det var rent blaj — — men när jag till sist gav dem de grövsta idiotierna blev de i stället eld och lågor — — jätteavslöjandet skulle ske och polisen koplas in — — Jag drog en lättnadens suck: polisen måste ju skratta ut dom.» — «Jag reste då till Israel för jag ville inte vittna på Expressens galenskap.»

At det skulle bli en slik oppløsning på en affære som i begynnelsen av mai 1965 rystet det svenske land og rike og som gav gjenlyd over hele verden — ikke minst her i Norge, hvor den ble utnyttet til en ny hets mot tidligere NS-folk og andre — var

åpenbart for enhver normal kritisk iakttagelse allerede en uke etter at Expressen hadde latt sin sensasjonsbombe springe, eller nærmere bestemt 19. mai. For den dag ble det kjent hvem som var Expressens kronvitne — Gö-

OLAF HOLM:

„Hvem vet mest“

«Man taler om gåten Vidkun Quisling. Man bør heller forsøke å løse gåten om det norske folk.»
Vidkun Quisling.

I

Om Quisling har vi etterhånden fått høre meget rart — ja faktisk rart. Han synes å tyngte hårdt på samvittigheten hos noen hver — som har samvittighet da. Hans avstamning, hans oppvekst, hans legemlige og åndelige habitus, hans forhold til kommunismen og det tyske DNSAP er blitt nøye dissekert. Dette om å være noe av en enstøing på skolen har vi forresten hørt før om en mann, som raget himmelhøyt over sine omgivelser.

Blant deltagerne i konkurransen er én åpenbart sur over andres inntrengen på egen beitemark. Motparten

fører til gjengjeld en meget elegant florett i sine riposter. Litt småkasting med boomerang har det også vært. Ganske underholdende, det får'n si, men sørgelig er det at skikkelige folk fremdeles lar seg bruke.

II

Men én ting har vi ikke fått vite ut over blott og bart påstander. Hvori består Quislings forræderi? Hva er gjerningsinnholdet? Det er litt risikabelt for hans forfølgere å innlate seg på en definisjon herav, for det ender uvegerlig med Trysil og det som skjedde der. Det er av en innsender i «Mgbl.» betegnet som historiens mest ansvarløse krigserklæring. Den søkte Quisling å forhindre og han sendte som kjent flere bud til H. M. om å stanse sin rømming og bli på sin post (som kongene av Danmark og Belgia).

Alt dette rot etter gamle brever o. l., som skal styrke dommen over ham, kan fornuftigvis ikke skyldes annet enn manglende tillid til at denne var rettfærdig. Var dommen rettfærdig, så er det overflødig.

III

For om mulig å få denne side av saken på glid, skal vi begynne med begynnelsen. Quisling holdt en tale, hvori han advarte mot mobilisering for ikke å tilspisse den oppståtte situasjon ved en overgang fra okkupasjon til krigstilstand, som da ennu kunne unngåes, når man først var så ille ute. Han ble ufortøvet fulgt opp av biskop Berggrav, som i samarbeide med okkupanten begav seg med en megafon opp i Nordmarken, hvor han henstilte til ungdom, som mulig var på vei til samlingsplassene, å dra hjem igjen. Senere er biskopen prydet med Storkors av St. Olav, så noe slikt kan altså ikke være forræderi. Mobilisering mens det ennu var tid ble forhindret av H. 7, personlig.

IV

Umiddelbart etterpå på Elverum fulgte regjering og storting enstemmig Quislings linje ved å søke oppnådd

(Forts. side 8)

Slik kokte heksegryten dengang!

Er det bare seieherrene som har krigsinvalidler?

**GIKK DET ALDRI «PÅ NERVENE LØS»
FOR NORSKE GUTTER SOM SLOSS
PÅ TYSK SIDE VED STALINGRAD?**

Overskriften er pussig nok ikke vår. Den er hentet fra Arbeiderpartiets avis på Kongsvinger GLAMDALEN. Etterfølgende tekst er også hentet derfra uavkortet. Det kunne nok være noe småtteri å bemerke, spesielt når det gjelder innsenderens to underlige frontkjempere og deres motiver for frontinnsatsen, men noen konsesjoner må man vel gi for å få inn et slikt inserat i norsk presse. Vi skal derfor ikke knytte andre kommentarer til artikkelen i GLAMDALEN enn den at vi synes det må være et hyggelig tidenes tegn på større norsk anstendighet både at en ung mann gir uttrykk for et slikt sunt syn og at en avis er modig og redelig nok til å gi ham spalteplass og godt utstyr. Her er da innlegget:

Jeg har noen kjente fra da jeg var barn. I 1942 var jeg 12 år. De store gutta i grenda hjemme var 18 og 20. En av dem falt ved Enare, en ved Carkow. En hørte til 6. armeen og overlevde slaget ved Stalingrad. En deltok både ved Don, på Krim og i Rommels armé i Afrika. Alle disse karene sloss på feil side. En fikk ødelagt begge trommehinnene, en annet et bein. Før krigen sluttet fikk to av dem Jernkorset, og da freden kom fra 4—6 års fengsel. Siden har de arbeidet i jord- og skogbruk. Noen hardbar-kede karer, har jeg ofte tenkt, for sårene deres har grodd og nervene synes å være helt i orden. Ikke engang 20 års spott fra alle oss «gode nordmenn» har synes å ha tatt på dem.

Disse kampene på Østfronten, var de bare småkrangel? Ved Stalingrad falt det et par hundre tusen mann, ved Sevastopol like mange, men å delta i slike slag har altså ikke vært samme nervepirrende påkjenning som 6 måneder på Grini hvor mange havnet etter en «innsats» som besto i oppkjeftighet.

Etter disse ord er jeg selvfølgelig gammel nazist, eller enda verre, jeg er nynazist. Jeg er hverken det første eller det andre. Under krigen var jeg bare et barn og forsto enda mindre enn to av mine 20-årige sambygdinger. En vintermorgen i 1942 fikk de en overhøving av bonden de arbeidet hos. De stelte fjøset der. Gubben var jøssing, og denne morgenen sint for dårlig fjøsstell. Røkterne var bare 20 år. For å hevne seg på arbeidsgiveren brukte de middagsøkt til å reise til Hamar hvor de meldte seg til Bataljon Viking. Sterkere motiv hadde de ikke, ved siden av eventyrlysten. Den ene av guttene lever ennå. Jeg kan få ham til å sverge

på at han den dagen i 1942 ikke tenkte på noe om politikk og ikke hadde noen høye idealer om «noe å kjempe for».

«Kampen mot bolsjevismen» var for ham like tom, meningsløst og intetsigende som «Halleluja» i julesangene. Rent tilfeldig kom guttene ut i det, akkurat som mange på den riktige siden.

Dette viser hvor meningsløs vanvittig en krig er. Alle mennesker jeg kjenner har livet inderlig kjær. Det finnes ingen ære, ingen skam stor nok å dø for. «Å dø for andre» er krigsromantikk, sludder og vås, den største usannhet og falskeste trøst vi gjenlevende har.

Jeg kjenner ingen frontkjempere som er krigsinvalidler eller som har bedt om hjelp. For noen gjennombar-kede menn nettopp disse må være? Så trenger de vel heller ingen krigsinvalidpensjon, skjont de, og deres falskhet ville bli tatt for sannhet, kunne stå fram og si: Det er 25 år siden jeg frivillig og blødende deltok i den kamp gode nordmenn nå ofrer milliarder på for å lære sine gutter — kampen mot bolsjevismen.

Krigsinvalidene, de som ble helseløse etter kamp på riktig side, har fått og får for liten støtte. Deres innsats, selv om den helt tilfeldig førte til det gode og riktige, er mer verdt enn den lønn vi andre har gitt, men disse som deltok på feil side, trenger de da ingen støtte? Og hvis vi kjenner etter innerst inne i oss, er vi rettferdige?

Alle som tror på denne ordsvada, dette festtaleprek om «å kjempe for Gud, konge og fedreland», kan spørre den første om rettferdigheten.

t. b.

RIKET

Fra en tale holdt for omkring 19 og 1/4 århundre siden:

«Ingen kan tjene to herrer, for han vil enten hate den ene og elske den andre, eller holde seg til den ene og forakte den andre. Dere kan ikke tjene Gud og mammon.

Derfor sier jeg dere: Vær ikke bekymret for deres liv — hva dere skal ete og hva dere skal drikke, eller for deres legem — hva dere skal klæ dere med. Er ikke livet mere enn maten og legemet mere enn klærne?

Se på himlens fugler: De sår ikke, de høster ikke, de samler ikke i lader, Og (Vår) Eders himmelske far føder dem allikevel. Er ikke dere meget mere enn fuglene?

Og hvorfor er dere bekymret for klærne? Legg merke til liljene på marken hvorledes de vokser. De arbeider ikke (de spinner ikke), men jeg sier dere: Enn ikke Salomo i all sin herlighet var klædd som en av dem.

Men klær Gud således gresset på marken, som står idag og imorgen forbrennes, skal han da ikke meget mere klæ dere?

Derfor skal dere ikke være bekymret og si: Hva skal vi æte, eller hva skal vi drikke, eller hva skal vi klæ oss med.

Deres himmelske far vet at dere trenger til alt dette.

Søk først Guds Rike og hans rettferdighet så skal dere få alt dette i tilgift.»

Ordene er enkle, og de billedlige sammenligninger preget av samtiden.

Hva taleren — Jesus fra Nasaret, legger i begrepet Gud — Guds Rike — og Deres Himmelske far, er på bakgrunn av talen, klart: Gud er lovmessigheten i alle tilværelsens forhold. Taleren retter angrep mot pengevel-det, og krever en ny samfunnsform og nye samfunnsforhold for de levende mennesker på jorden. Et lovordnet fredsrrike. — Så klart lovordnet, som de krefter er, vi idag vet medfører at liljene på marken vokser. Et rike hvor det råder rettferdighet for alle mennesker.

Jeg trekker frem dette fordi de forskjellige teologiske retninger nærmest totalt har oversett at kristendommen ikke er bare religion, men også samfunnslære.

S.

Godt nyttår

ønskes alle mine kamerater fra Suplandsfoss!

Otto Johnsen.

Ufrivillige innrømmelser

Det er tydeligvis ikke godt å få løgner til å henge sammen bestandig. Særlig er dette med Norges «fortsatte krig» etter at landet i en høytidelig avtale hadde innstillet fiendtlighetene med Tyskland for verdenskrigens varighet noe av et tankekors.

AFTENPOSTEN plages naturligvis ikke større av det siden det ikke er nevneverdig tankevirksomhet som foregår der i gården. Det er kanskje derfor også at den ene redaksjonelle hånd ikke synes å vite hva den annen gjør. Bladet — som selv viste slik utmerket «nasjonal holdning» i okkupasjonsårene — har hatt en langtekkelig serie gående om verdenskrigen — naturligvis med sterk politisk slagside. Men imellom kommer jo forfatteren, som for norske forholds vedkommende oppgis å være en journalist Kjell Hanssen, i skade for å sette tingene på rette plass. Således også når det gjelder den «fortsatte krig». Iallfall forteller han i seriens nr. 66 at heller ikke den norske utenriksminister Koht var klar over denne krigføringen. Det fortelles nemlig at Koht fikk sparken 19. november 1940 «etter ansøknings».

«Det hadde dels praktiske årsaker — — — Men dertil kom at Koht, som talsmann for nøytralitetspolitikken, var kommet i utakt med Regjeringen og med utviklingen (!). Det frie Norge var nu i praksis partner i de alliertes kamp.»

Den utvikling Koht ikke forstod var at «det frie Norge» — alias eksilregjeringen og emigrantene — naturligvis måtte gjøre nytte for seg i britisk tjeneste til takk for oppholdet:

«Det ble spørsmålet om — — — en felleseklæring av den britiske regjering samt eksilregjeringene for de mindre tyskokkuperte land som gav de indre motsetninger ny næring. Koht ville ha en mindre forpliktende utformning av retningsslinjene for et fremtidig

samarbeide — også etter at krigen var over — enn flertallet av hans kolleger var beredt til å godta.»

Det er følgene av dette «fremtidige samarbeide» vi sliter med fremdeles i NATO og på annet vis.

Serieskribenten anfører riktignok at det også ble «spørsmålet om en allianseavtale med England» som medvirket til Kohts avskjedigelse. Men det er, som våre lesere vet bare et forsøk på å føre folk bak lyset. Det ble ikke sluttet noen allianseavtale med England. Det er offisielt bekreftet.

Tannlege

MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

KRISTNE VENNER

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — *Kristne Venner* møtes den første fredag hver måned i Collettsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapeleg samvær.

Møtetid kl. 19.30.

**Vask, maling,
tapetsering,
mønstermaling**

RIMELIG

1. KLASSES FAGMANN

— Telefon 25 12 91 —

TANNLEGE MAAMOEN

Hansteensgt. 2

Tlf. 44 43 33

ANNELISE PAROW

TANNINNSETNING

Trondheim

DAGLIG FRISKE BLOMSTER

Blomsterforretning

SYNNØVE LIE

Kranser til alle priser

Frognerveien 30, Oslo

Tlf. 44 22 30

Arkitekt

HUSTAD

Bærumsvn. 5 — Ø. Ullern

Telefon 55 61 29 — Oslo

*Glogge augo
må guten hava,
skal han i striden stande,
sløge kvende
sit ved vegom,
kan døyve sverd og sinn.
(Sigerdrivemål)*

Ungdom!

Vil du hedre din far og din mor, må du aldri glemme en stor urett, som de har lidt. Du plikter nemlig å gjøre hva du kan for å skaffe dem eller deres eftermæle oppreisning og erstatning. Der- ved hevder du også deg selv. Gjør du det ikke, mister du retten til normal respekt både hos deg og hos andre for din egen person.

Christian Bekker.

FOLK OG LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSON, ansvarlig

ALEXANDER LANGE

Året som gikk

Året som gikk atskiller seg ikke meget fra alle de andre årene som har henrullet, for å tale med Ingemann, siden de tre store forkjempere for fred, frihet og sikkerhet: Stalin, Roosevelt og Churchill, triumferende satte foten på nakken av et ødelagt Europa. Det har vært fylt av krig, opprør, uro, undertrykkelse, frykt og ensretting.

Menneskene er blitt så vant til dette nå at de faktisk ikke lenger reagerer over dette permanente resultat av det groteske bedrag som de fleste forøvrig kvier seg for å erkjenne fordi de jo selv på forskjellig vis har deltatt i svindelen og bygget sin fremtid på den.

Her i Norden er en ellers i det forløpne år blitt presentert for nok en bitter frukt av det udødelige vanvidd som grep menneskene i krigsårene, dengang da selv presumptivt fornuftige mennesker bukket under for krigspropagandaens hjernevask. Vi tenker på den store svenske presseskandalen som vi omtaler på annet sted i dagens nummer. For det var ikke bare i Sverige denne groteske provokasjon, som fikk både regjering, politi og offentlighet til å gå grassat, ble utspillet. Også på denne norske søsterscene ble den utnyttet på den mest skamløse måte av disse evindelige hetsere som fører det store ord her siden 1945.

La gå med at de norske avisredaksjoner er like naive som de svenske og hopper på en slik historie i første omgang, men det unnskylder ikke at en rekke av våre ledende aviser helt til det aller siste har fastholdt at Expressens avslørte svindel var faktiske realiteter. Det unnskylder heller ikke at de etter sine kjempeoppslag om denne affære fullstendig bagatelliserer Pelz-Granquists egen tilståelse av at det hele var en grov svindel. Og det unnskylder aller minst at norske aviser og norsk politi hengte ut norske organisasjoner og norske sagesløse enkeltpersoner i forbindelse med den svenske affæren. Så å si alle aviser var her mere eller mindre skyldige, men i første rekke var det VERDENS GANG og ARBEIDERBLADET som førte an. Og ingen av dem har tydeligvis følt noen trang til å be om unnskyldning etter at det hele nu er avslørt som en provokasjon. Det er rystende å være vitne til en slik opprørende mangel på presse-moral.

Og enda mere rystende er det at det ikke finnes én rettfærdig som våger å stå offentlig frem og si at nå får det være stopp med hetsen og forfølgelsen også i dette land. Isteden tillater pressen, fjernsynet, kringkastingen, ja til og med politiet seg hver gang en i utlandet lager istand en hakekorsprovokasjon eller lignende å sette igang hetsen igjen mot de NS-folk som ble dømt for tyve år siden, som har sonet sin straff og som nu bare benytter seg av den rett enhver har i et virkelig demokratisk samfunn, den å arbeide for å få rådet bot på en urett de mener er begått mot dem. Det er ikke de domfelte det bør hetses mot i denne forbindelse, men de rettsmyndigheter og andre som hindrer gjenopptagelse av saker som dengang ble avgjort av særdomstoler påvirket av krigspropagandaens løgnaktige fremstilling av de faktiske forhold.

Vi er lei av dette nu. Vi er lei av å være spesialobjekter for overvåkingspoliti og andre. Vi er lei av å bli hengt ut etter forgodtbefinnende av små presse- og taleknekter. Vi er lei hetsen.

Under normale rettsforhold ville det være politiets plikt å beskytte alle norske borgere og å gripe inn på det offentliges vegne når hetsen drives så åpenlyst som i dette

«Ukjent nazist»

I Deres nummer 26 har De en redaksjonsartikkel hvorav det fremgår at en ung oslølærer har skrevet en bok: «Ukjent Nazist». Oslølæreren opererer ifølge Deres artikkel med myten om at frontkjempere som meldte seg skulle ha fått i utsikt en belønning i form av en bondegård.

Så vidt jeg vet inkluderes i lærerutdanningen også en viss innsikt i psykologi. Dette fag må oslølæreren ha helt forsømt. Han burde jo vite at unge mennesker som melder seg frivillig til krig med livet som innsats, ikke tenker på personlig vinning i noen som helst form.

Jeg tror forøvrig heller ikke at noen som meldte seg til fronttjeneste på den andre side gjorde det.

Det kompani jeg dro til Østfronten med, bestod opprinnelig av ca. 160 mann, gjennomsnittsalderen var ca. 20 år. Etter ett års innsats ved fronten var tallet redusert til ca. 30 mann. Resten var falt, såret eller savnet.

Kjære unge oslølærer. De kunne selvfølgelig ikke tenke Dem å melde Dem til fronttjeneste frivillig uten noen belønning. Men, vær vennlig å husk at når De overfører Deres materialistiske paralleller til den idealistiske ungdom som ofret liv og ære på slagmarken i siste krig — da er dette en direkte usannhet. Meld Dem hurtigst mulig til et kurs i psykologi. Da vil De forhåpentligvis lære at livet ikke bare består av materielle ting.

Personlig må jeg trekke på smilebåndet over Deres grenseløse uvitenhet om ungdommens idealisme. Dessverre kan ikke mine falne kamerater gjøre det samme. De må forbli tause. Derfor dette innlegg.

Frontkjemper.

—o—

land. Det er jo ellers forbau-sende lydhørt når det gjelder slike bagateller som en neger som ikke blir behandlet høflig nok på en restaurant eller et fjols som tegner et hakekors på en vegg. Men er det ikke verre når folk uten videre med navns nevne henges ut i avisene på det aller løseste grunnlag, når hvem som helst tyve år etterpå har fri adgang til å sjikanere domfelte NS-folk, når folk nektes den mest elementære demokratiske rettighet, den å holde og å lese den avis de selv ønsker gjennomført

Rettledende sitater

I FARMAND for 27. november 1965 har prost A. E. Hedem et innlegg i tilknytning til en tidligere artikkel om den bok Utenriksdepartementet har bebudet på engelsk som en motvekt mot Quislingbiografien til Ralph Hewins. Prosten anfører:

Det tør neppe være uberegtiget å anta at utgivelsen av den «Engelsk-sproglige bok om krigen og rettsoppgjøret» vil bli påskyndet. Når UD stiller seg så positivt og aktivt til foretagendet, skyldes vel dette dels den oppmerksomhet Ralph Hewins' bok om Quisling har vakt i vestlige land, dels et tidligere samvirke fra regjeringshold med det selvbestaltede arbeidslag som ifølge lagmann Solems redegjørelse i «V. G.» 2. desember 1946 lovmessig hadde søkt å forbedre det forventede rettsoppgjør.

For om mulig allerede nu å gi bokens lesere et holdbart vurderingsgrunnlag tør det være på sin plass å anføre følgende sitater fra ordinære rettskilder:

I. Den norske stat ratifiserte Haag-konvensjonen av 1907 med dens landkrigsreglement og gjorde samme ved kunngjøring i Norsk Lovtidende 1910 forpliktende for «dei underordna styremakter, domstolane og borgarane» i okkupasjonsstille (Gjelsvik). Ifølge Lkr. art. 43 gikk «den lovmessige makt» i sin helhet over til okkupanten. Den lovmessige makt omfatter også Lovgivningsmyndigheten. Uttrykket er kvantitativt.

I samsvar hermed doserte den folkerettslærde professor Frede Castberg i «Svensk statsv. Tidsskr.» 1946, s. 256 følgende:

«Disse prinsipper for okkupantens rettsstilling utelukker at landets lovlige regjering fra sitt oppholdssted utenfor det okkuperte område kan gi lover med bindende virkning for det okkuperte områdes befolkning.»

Derav følger at London-regjeringens provisoriske anordninger var uten rettsgyl-

sikane og trusler om økonomiske represalier?

Det later ikke til at det finnes noen i dette land som er anstendig nok og modig nok til å bryte en lanse for de virkelig forfulgte. Men hva sier så den nidkjære riksadvokat Aulie og hele hans politi som ellers er så på pletten når det gjelder andres rettigheter? Skulle ikke «allmene hensyn» her kreve iallfall noen ord?

—o—

dighet og derfor ikke forpliktende for den hjemmeverende befolkning. De var «juridisk ugyldige» som finansministeren, Paul Hartmann, uttrykker det i sin bok «Bak fronten», på s. 177.

Den folkerettslærde professor Edvard Hambro hadde i 1939 dosert i «Tidsskr. for Rettsv.» på s. 375 følgende: «Men en ting må man huske fremfor alle andre. Folkeretten bryter landets egen Rett.»

II. Å skjelne mellom kvantitative og utelukkende kvalitative uttrykk hører med til hva man kan kalle «teologenes barnelærdom». Når da Eidsivating lagmannsrett, med komplottets leder som lagmann, i sin domsbegrunnelse i Haaland-saken faktisk endret lovens uttrykk «den lovmessige makt» til det kvalitative «lovmessig makt» og baserte dommen herpå, da holdt domstolen seg ikke loven etterrettelig. Den krenket tiltaltes rettighet etter grl. § 96 og avvek derved fra dommer-edens forpliktelse. Dette medførte at Haaland-saken antok justismordets karakter. Herpå ble Stortinget gjort oppmerksom ved min skr. av 18. oktober 1952 til dets presidentskap.

III. Den Midlertidige Kirkeledelse sendte nov. 1944 følgende rettledende meddelelse til prest og menighet: «Gjeldende rett i Norge i dag er: 1. Folkeretten, særlig Haag-konvensjonen av 18. oktober 1907, som både Tyskland og Norge har undertegnet. 2. Norsk lovgivning inn-til 9/4 1940. 3. Okkupasjonsmaktens modifiserte og utfyllende lovgivning innenfor Haag-konvensjonens ramme etter 9/4 1940.»

A. E. Hedem.

—o—

Hvorledes er det
med
BLADPENGENE?
Har DE betalt?

*Drikke me trøystug
den dyre mjød,
om mist me hev land
og livsens glede.
Ingen skal vankvedne
visor syngje,
om han ser meg med såra bringe.
(Volsungkvedet)*

MED EN SOVJETSOLDAT I VERDENSKRIGEN

For FOLK OG LAND av armeneren Jerwand Dshanian.

Sovjetartilleri i kamp.

MASSEFLUKTEN

Noen av våre kanoner gjorde en god innsats der, idet de skjøt mot de tyske pansere og tanks. Imens måtte vi om en stund ta flukten videre — ennå lenger vekk fra fronten — for til slutt å blande oss med den tusentallige menneskehop som nu vandret tilbake uten stans, mens de tyske flyeskadrer uten opphør fløy over menneskemyldret uforstyrret av sovjetfly. En skulle tro det var gjetere som jaget hjem husdyr som flokket seg sammen fra sted til sted. Dette var altså våre heltemodige krigere, de tapre forsvarere av fedrelandet på vandring tilfots fra krigens redsel.

Var dette en strategisk tilbaketrekning? var det enkelte som spurte seg selv. Eller var tyskernes overmakt så stor at vi måtte trekke oss tilbake uten pardon? Sannsynligheten var for at det siste var den riktige årsak. Hvor lenge skulle vi vandre slik tilbake uten mål og mening, bare for å redde livet? Ingen gjorde seg opp noen klar mening, de visste bare at de måtte trekke seg tilbake uten å kunne stoppe tyskernes fremmarsj. Slik så det i hvert fall ut.

For denne masseflukten fikk etterhvert usedvanlige dimensjoner. Snart kom det også sovjetfly, som gav seg ikast med de tyske. Men tyskerne viste seg overlegne også i luften, og under voldsom skuddveksling falt våre egne fly brennende til jorden som ofre for tyskernes Messerschmidt-fly. Redselsfullt var det da fem av våre bombefly tok sikte på de tyske stillinger, men ved fremkomsten ubarmhjertig ble møtt av tyskernes Messerschmidt-jagere som var på vingene og derfor måtte vende om. I all hast lettet de seg for sine egne bomber for å kunne fly raskere tilbake, og likefullt ble

de jaget av Messerschmidt'ene som skjøt dem ned en etter en over våre hoder. Vi måtte løpe til alle kanter for å komme bort fra våre egne bomber. En radiobil og en lastebil som tilhørte oss så vi like etter i flammer. Noen soldater ble herunder hårdt såret.

Og allikevel var dette bare en ouverture til det redselsfulle som skulle komme. Hele området var så å si dekket av våre egne soldater som var på flukt fra redslene, tilfots, på hesterygg, med motorsykler og i biler og andre kjøretøyer. Alt gikk uten disiplin eller noen som helst orden. I haugevis lå ødelagte maskingeværer, kanoner og annet utstyr igjen på steppen.

Masseflukten var det umulig å stanse. De flyktende suggererte hverandre innbyrdes. Andre flykter, jeg flykter som alle de andre..

Generaler og høytstående offiserer løp omkring med revolvere i hendene og ropte at soldatene skulle stoppe flukten, men ingen hørte dem, de bare dro videre. Om en eller annen adlød ordre, var det bare for en stund, han lot som om han gikk i retning av våre stillinger, men så forsvant han og tok veien tilbake sammen med de andre

(Forts. side 7)

Salve fra Stalinorglet (Katusha) som omtales i dette avsnitt.

MED SIEGFRIED GJENNOM BOKJUNGELEN

EN GIVENDE BOK

Valerij Tarsis: *Den blå flue*. Dreyer.

Denne bok er virkelig noe av et funn, breiddfull som den er både av bitende satire og av klok iakttagelse. Forfatteren er et ekte skudd på det gamle mektige russiske litteraturens tre. Hertil kommer da den interessante bakgrunn for Tarsis' bok. Han hører til Sovjetsamveldets opposisjonelle forfattere og manuskriptet til boken ble smuglet ut til England og først trykket der. Forfatteren selv ble behørig innesperrt i et sinnssykeasyl — alle makthavere som trækkes på trærne og ikke begriper at andre kan ha en annen mening griper som kjent til dette middel. Han er imidlertid på fri fot igjen nu, fordi en hel verdensopinion reiste seg til forsvar for den forfulgte. Det er jo ikke lenger slik som i Stalins dager i Sovjetsamveldet heller.

KLIPPEN

Frank Slaughter: *Klippen*. Ansgar.

Amerikaneren Frank G. Slaughter er ikke bare en produktiv, men også en meget populær forfatter. Han har skrevet ialt 30 bøker og de er kommet i tilsammen 25 millioner eksemplarer. I denne bok skildrer han en av Nytestamentets merkeligste skikkelser, fiskeren Simon, som ble apostlenes leder, som den katolske kirke bygger på og som for alle kristne, enten de nu er katolikker eller protestanter står som Sanct Peter. Slaughter følger ham fra han som 13-åring første gang besøkte Jerusalem hvor han kom midt opp i et jødisk opprør som kostet hans far livet og frem til korsdøden i Roma. Jesu kalte Simon for Peter — Klippen, men også denne klippe hadde sin svakhet. To ganger sviktet han i panisk redsel, den ene gang da han fornektet Jesus og hanen gol, den annen gang da han ville flykte fra Roma og møtte Jesus på veien. På hans spørsmål «Domine, quo vadis?» — «Herre, hvor går du?» svarte Jesus: «Til Roma for å korsfestes.» Da fant Peter tilbake til

seg selv og snudde om. Slaughter forklarer disse Peters svikt i en blodig og grusom ungdomsopplevelse i forbindelse med det nevnte jødiske opprør. Om det er noen bakgrunn for det, vet jeg ikke, men det lyder overbevisende.

SPIONEN WENNERSTRÖM

H. K. Rönblom: *Spionen Wennerström*. Aschehoug.

Jeg holdt nettopp på å skrive at denne fremstilling er spennende som en kriminalroman, men så er den jo nettopp en rystende slik og en uforståelig slik. Derfor fengsler også historien om offiseren og diplomaten, den udadelige familiehmann og den elegante og «dannede» svenske obersts femtenårige virksomhet som spion de fleste. Hva var det som i virkeligheten drev ham til det og hvorledes kunne slikt noe skje. Rönblom er jo kjent fra før som kriminalforfatter, noe som både kan være en fordel og en bakdel når han skal skildre denne forbryter fra virkelighetens verden. Det er vel derfor ikke så sikkert at hans analyse stemmer. Kanskje har fantasien løpet av med ham. Men interessant er det iallfall å følge fremstillingen av denne svenske storspions under tiden tredobbelte spill i fremmede maktters tjeneste.

EN VIRKELIG CHARMERENDE BOK

Marcel Pagnol: *Manon og kilden*. Dreyer.

Dette er en virkelig hyggelig og charmerende bok fra det solfylte Provence. I den fargerike skildringen, full av muntre episoder og høyst uventede hendelser, øser Marcel Pagnol av de samme livgivende kilder som hans egen varme og frodige menneskelighet er utsprunget av. Den gleden han har følt ved å fortelle om sitt kjære Provence, smitter uvilkårlig over på leseren, og å følge ham gjennom romanens handling er som å oppleve en sommer i Provence. Dette siste har jeg hentet fra bokens omslag, men jeg underskriver det helt ut trass i at jeg aldri har opplevd noen sommer i Provence.

KRISTIANIA I 1860-ÅRENE

Audun Hierman: *Mer enn livet*. Lutherstiftelsen.

Hierman har også sin trofaste leserkrets. Han har omfattende kunnskaper om forrige århundres historie og kulturliv og han er en slik nidkjær kristelig patriot at det lukter sjuårskrigen for syttende mai lang vei. I denne bok skildrer han et studentermiljø i Kristiania i 1860-årene med alt snakket omkring krigen mellom Danmark og Preussen. Forfatterens argumenta-

sjon i den forbindelse og den aversjon mot Tyskland og glede i England som han ikke legger skjul på har nok røttene begravet i langt senere hendelser. Noen stor menneskeskildrer er Hierman heller ikke, men han forteller interessant og underholdende innenfor sin begrensning. De teologiske strids-spørsmål fra dengang som trekkes inn i beretningen har vel liten interesse idag da vi som kjent har avansert så langt i sekularisering at vi på det nærmeste har avskaffet hele kristendommen.

SPENNING FOR PENGENE

James Leasor: *Pass til evigheten*. Cappelen.

John le Carré: *Telefon til avdøde*. Cappelen.

Donald Gordon: *Tokt til Moskva*. Aschehoug.

Spionlitteraturen har fått et oppsving som aldri før de siste årene, hva det nu kan komme av, og spesielt er det britene som er mestere også på dette område som de har vært det på den vanlige kriminal-litteraturs. De to første av de ovenfor nevnte bøker er i toppklassen når det gjelder denne genre. Forfatteren av den første vil våre le- sere ha hørt om før. Det er mannen som også har skrevet en spennende bok om Rudolf Hess' Englandsflyvning — «Sendemann uten oppdrag» som den het. Også den annen forfatter vil være velkjent. Det er han som skrev bestselleren «Spionen som kom inn fra kulden». Også i disse to årets bøker er de på sitt beste og er godbiter for den som liker spenning.

Den tredje i rekken er et nytt navn. Det skal skjule seg en RAF-offiser bak pseudonymet. Boken er da heller ingen spionroman. Den beskjeftiger seg med noe en kanskje kan kalle fremtidens form for krigføring. En vakker dag lander det en russisk rakett samtidig midt i Hyde Park i London, i Paris og i Washington. De bringer med seg et budskap om at hvis Vestens ledere ikke innen en uke kan lande et svar innenfor Kremles murer, så gjør de klokest i straks å innfinne seg i Moskva for forhandlinger. Det er som en forstår et originalt opplegg. Til beroligelse for alle kan meddeles at britene naturligvis klarer det.

KEISEREN AV ELBA

Anton Mohr: *Keiseren av Elba*. Aschehoug.

De franskes keiser Napoleon er en historisk skikkelse som vel alltid vil komme til å interessere både historikere og skribenter. Like hatet som han var av sine fiender, like elsket var han av sine beundrere. Og det er disse siste som sei-

(Forts. side 6)

Storindustrien bak fluoride- ringen av drikkevannet

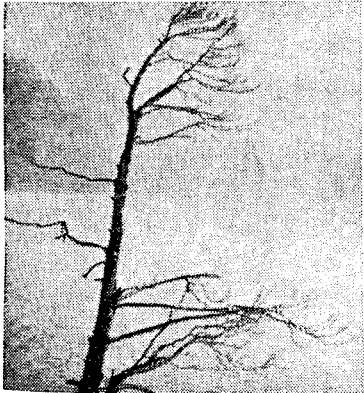
HEVDER SKJERMBILDEFOTOGRAFERINGENS
FAR, DR. F. B. EXNER

Et oppsiktsvekkende foredrag om økonomiske motiver bak fluorideringen av drikkevann, holdt av den kjente amerikanske fluormotstander, røntgenspesialisten dr. F. B. Exner (skjerm billedfotograferingens far), er nu sendt ut i brosjyreform i norsk oversettelse av Norsk Forening mot Fluoridering av Drikkevannet. Det bør ha spesiell interesse nu da Evangs helsedirektorat gjør nye fremstøt for å få lovfestet adgangen til fluoridering av drikkevannet å få en påvisning av hvilke krefter som bl. a. står bak dette.

I sitt veldokumenterte foredrag viser dr. Exner at den drivende kraft bak fluoridering er amerikansk storindustri. Hovedmotivet er frykt for at verden skal bli klar over dens helseskadelige og naturødeleggende virkninger, nemlig at omgivelsene i uhyggelig grad forgiftes av fluorrøyk eller annet fluorholdig avfall. Mye slikt avfall er blitt tømt i elver og vann eller i sjøen og har gjort stor skade.

I en historisk oversikt viser forfatteren hvordan fluorforurensning i større stil har øket med industrialiseringen. Det er især smelteverkene (jern-, kobber- og aluminiumsverk) og fosfatfabrikkene, men også mange andre industrier, som forårsaker fluorforurensning. Allerede omkring 1900 var smelteverkenes eksistens i Tyskland og Storbritannia truet på grunn av erstatningssaker og lovregler, og siden har den samme trusel hengt over Amerikas raskt voksende industri. Derfor har storindustrien skaffet seg stadig større makt over helsevesenet der borte.

Fluorskader blir ikke publisert i medisinsk litteratur i USA, hvor det meste av forskningen finansieres av storindustrien og/eller av Helsedirektoratet (PHS). Dr. Exner sier at de undersøkelser som PHS og det industri-dominerte Ketteringlaborato-

Fluorgiftens herjinger ved norsk aluminiumsfabrikk: Nakne og uttørkede trær.

riet har foretatt av fluorforurensning, synes å ha til hensikt å frikjenne fluor for skadevirkninger.

*

Foredraget er sendt til de norske helsemyndighetene og til Stortingets og regjeringens medlemmer som en advarsel både mot fluoridering og mot aluminiumsindustriens voldsomme ekspansjon her i landet.

Det er planer om å fordoble vårt lands produksjon av råaluminium, enda Norge er nr. 2 (Canada er nr. 1) blant verdens råaluminiumsprodusenter. Hvordan skal det gå med landet vårt når det nå «velsignes» med stadig flere og større aluminiumsverk som spyr ut giftig fluorrøyk? Det er nok å nevne Høyanger, Årdal, Sunndalsøra, Mosjøen, Tyssedal og Odda, så vil vi huske meldinger om ødelagt skog eller forgiftede dyr samt øket astmaforekomst blant folk — på grunn av fluorholdig fabrikkrøyk!

Mengden av giftig fluorholdig avfallsrøyk øker med produksjonen av råaluminium, som også lages av importert råstoff, og de nye storfabrikkene blir oppført for utenlandsk kapital! En eventuell fortjeneste skal altså gå ut av landet, mens Norge først og fremst får forgiftningen og ødelagt natur.

—o—

Quisling og de «militære opplysninger»

EN ARTIKKELSERIE AV SIEGFRIED — III

Idag: Den tyske Abwehrmann Benecke og hans virke i Norge.

Vi nevnte i forrige artikkel den tyske Abwehrmann, major Benecke, som tydeligvis er Sverre Hartmanns hovedkilde når det gjelder boken «Spillet om Norge». Vi fortalte at denne Benecke høsten 1938 ble fast plasert i Norge som såkalt krigsorganisasjonsleder, men han var da alt godt kjent her. I juli 1937 ble han sendt til Norge med spesialoppdrag fra admiral Canaris og det var tydeligvis ikke vanskelig for ham å få kontakter som skaffet ham de «militære opplysninger» han ønsket. Hartmann forteller om det bl. a. på side 36—37 i sin bok. Men det var også andre som samarbeidet intimt med tyskerne på det militære område uten at Sverre Hartmann finner noen grunn til kritikk, enn si anklage om «landsforræderi». Vi siterer fra side 29 i hans nevnte bok:

«For å skaffe seg nærmere opplysninger om situasjonen (nordpå) og for å undersøke hvilke personer man i krigstille kunne stole på eller ha nytte av (!), hadde dr. Sahm (den tyske sendemann) på egen hånd sendt en pålitelig mann til Nord-Norge for å sondere terrenget. Om hans person ville sendemannen foreløpig bare si at denne som en forhenværende høy offiser hadde gode forbindelser på de militære kommandosteder og at han som norsk patriot og erklært fiende av kommunismen betraktet den økende fare med uro og bekymring. Dr. Sahm sendte foreløpig med to rapporter som "i sin militære knappe form forteller om hans arbeidsmetoder".

Denne norske offiser hadde vært underveis fra 7. til 23. desember (1937). Han hadde tatt ruten Trondheim, Bodø, Harstad, Svolvær, Narvik, Tromsø, Vardø og Kirkenes like til den finske grense. I den ene rapport: "om de russiske interesser i

Nord-Norge" gjengav han fortrolige samtaler med general Erichsen, divisjonssjefen i Harstad, opplysninger han hadde skaffet seg i forskningsfartøyet «Michael Sars», inngående beskrivelse av den russiske spionasjetjeneste til lands, av sambandstjenesten i Nord-Norge og av den kommunistiske agitasjon.

Den annen rapport inneholdt offiserens inntrykk av personer han hadde støtt på eller oppsøkt under reisen, men som var tyskennlige eller nazister, eller menn som man kunne mistenke for å være hardkokte kommunister, for å stå i Moskvas sold. Der ble nevnt mange navn som idag har en aktet og ærverdig klang i norske ører, og det er ingen grunn til engang å antyde hvem denne hemmelige utsending siktet til,

skriver den Sverre Hartmann som finner det tullballet som general Piekenbrock kaller «militære opplysninger» gitt av Quisling så «avgjørende» for Quislings «forræderi»,

men som nu plutselig er blitt så fintfølede at han ikke engang vil nevne navnene på disse andre som gav tyskerne ganske anerkjente verdifulle opplysninger.

Og hvorledes var det så med de «militære opplysninger» som nordmen gav til den anen krigførende part, britene? I det nøytrale Norge var det jo hipp som happ hvem av de krigførende opplysningene ble gitt til hvis det var klanderverdig å gi slike opplysninger. Vi siterer i den forbindelse litt av major Beneckes rapport etter reisen til Norge i 1937 («Spillet om Norge», side 44):

«— og så noen ord om britene som stadig ansetter flere visekonsuler og funksjonærer i kystbyene. Deres selskapelige forbindelser finner man først og fremst hos forleggere, redaktører og journalister, dernest hos noen få offiserer og enkelte

(Forts. side 6)

Aluminiumsverket på Sunndalsøra.

Quisling og de „militære” —

(Forts. fra side 5)

høyere politiembetsmenn. I Oslo er kretsen selvfølgelig trukket noe videre. Disse britiske konsuler, visekonsuler og hva de nu alle er, arbeider for Intelligence — for Secret Service.»

Men det var vel det Hartmann og Piekenbrock og alle de andre kaller «militære opplysninger» denne hærske av britiske konsuler og visekonsuler m. v. var ute efter. Hva skulle det ellers være? Og de fikk dem vel også i de kretser som foran er nevnt. Likevel er det ingen av disse briteres venner som klandres og beskyldes for «landsforræderi». Bare Quisling som med den rett den offisielt proklamerte norske nøytralitet gav ham hadde sympatier for og venner blant den annen part i krigen.

Major Benecke var altså av Abwehr blitt anbragt fast i Norge for her å forestå etterretningstjenesten. Høsten 1939 ble han kamuflert som «assisterende handelsattasjé». Som vi senere skal se divergerte hans syn på nasjonalsosialismen og beslektede ideologier ikke fra det admiral Canaris og hans medarbeidere, de senere generaler Oster, Piekenbrock og v. Lahousen hadde. Han gav vel også uttrykk for dette syn her i Norge og overensstemmende med det søkte han også sine agenter ikke blant nasjonalsosialister eller medlemmer av NASJONAL SAMLING, men tvert imot i den motsatte leir. Hartmann forteller på side 54 og 55 i boken:

«Kaptein Benecke fikk etter hvert en liten, men utsøkt krets av medarbeidere. Og det lyktes ham å gjennomføre en uhyre heldig personalpolitikk. Helt frem til krigsutbruddet i september 1939 unngikk han nemlig å benytte seg av tyske agenter — — —»

«Det gjaldt for Benecke å høste frukten når den var moden. Den slags folk (som den østerrikske sosialdemokratiske pasifist Neumayer) var de viktigste vervningsagenter, nettopp fordi de var innarbeidet i den motsatte front som anerkjente pasifister, antinazister — og antiantisemitter.»

Men før vi går løs på de militære opplysninger tyskerne — blant annet ifølge Hartmanns bok — faktisk hadde skaffet seg og som gjør det Piekenbrock forteller om sin samtale med Quisling enda mere uforståelig og latterlig, skal vi komme litt nærmere inn på major Beneckes innstilling når det gjaldt personen Vidkun Quisling. Han fikk nemlig anled-

ning til å demonstrere det på en så eklatant måte at ingen tvil er mulig. Og måten saken ble behandlet på av Abwehrsjefene — bl.a. Piekenbrock — klarlegger også utenfor tvil deres innstilling og dermed såvidt vi kan forstå også bakgrunnen for brevet til Hartmann.

Sverre Hartmann forteller om dette bl. a. på side 149 i «Spillet om Norge»:

«Major Benecke, som nu er leder av etterretningsavdelingen ved Abwehrstelle Norwegen i Klingenbergsgaten 7, er den tysker som kanskje er best orientert om Quisling og som med en gang skjønner hvilken skjebnesvanger skade den norske major kan volde tyske interesser (!). Det er Benecke som har gitt overkommandoen nøyaktige forhåndsanalyser og karakteristikk av ledende norske politikere og militære.»

«Den 13. april (1940) foreligger det fra hans hånd en utførlig rapport om den nye «regjeringsjef». Og det er ingen smigrende karakteristikk majoren gir av sin norske kollega.

Benecke vet at opplysningene skal benyttes på høyeste hold, — og i første rekke være til orientering for von Falkenhorst og hans stab samt den tyske befullmektigede under forhandlinger med tyske spesialutsendinger fra Berlin, bl. a. om Quislings stilling som regjeringsjef. Det er en sjanse som Benecke ikke lar gå fra seg.»

Og samtidshistorikeren Hartmann fortsetter med følgende, som jo må fortone seg som det reneste sprøyt siden tyskerne ikke kunne kjenne til dette forhold i april dagene 1940:

«At Quisling attpå til vegret seg mot å følge beordring i tilfelle krig, under henvisning til at han ikke ønsket å gjøre tjeneste for den sittende regjering, det var rent ut sagt opprørende for den stand som satte lojalitet og ubetinget pliktfølelse som første bud.»

En må vel smile litt over denne hartmannske panegyrikk over de tyske høyere offiserers «lojalitet» og «pliktfølelse» når en tenker på deres ustanselige intriger og direkte forræderi, på Oster og Canaris, på attentatforsøket mot Hitler og alt det andre!

«Major Benecke nøyte seg imidlertid ikke med disse avsløringer og informasjonen. For Quisling hadde, ifølge majorens rapport, stått slik i midtpunktet av store avisskandaler at man ikke kunne glemme det.»

Om meget betegnende:

«Ifølge Benecke har «nydannelsen» av regjeringen Quisling voldt overordentlig store vanskeligheter for Tyskland. Det har han hørt fra alle lag av befolkningen. Tysklands virkelige venner (!) var dypt rystet: «Vi har holdt så meget på Tyskland, vi hadde tiltenkt det både storhet og styrke. Men den som rådet Tyskland til å befatte seg med Quisling må være en av deres såkalte britiske agenter.» Da det i gårsdagens kunngjøring ble talt om en «foreløpig» regjering, pustet befolkningen lettet: «Vi visste dog at Tyskland ikke ville la det ha sitt forblivende med det.»

Benecke hadde dagen før talt med utmerkede menn (!) om «den tragiske kjensgjerning at man ennå iforgårs aften sendte unge og de yngste nordmenn (fra 17 år) i hundrevis ut av Oslo for å la dem 'kjempe'. En helt igjennom honorabel og fornuftig mann svarte meg: Folke vil jo slett ikke kjempe mot Tyskland (!) De vil la seg utdanne for å kjempe mot Quisling.»

Men den utrettelige tyske Abwehrmannen gir seg ikke med det (side 152):

«Den 16. april utarbeider Benecke en ny rapport hvor han ikke unnlater å komme inn på sitt yndlingstema Quisling, til tross for at denne er trådt tilbake. Han sier at han under sitt mangeårige opphold i Norge ikke har truffet én offiser som har endog bare den ringeste aktelse for Quisling — — Offiserene betrakter det som en personlig fornærmelse å følge ordre som er undertegnet av Quisling.»

På side 153 fortelles det at

«Abwehr sendte da også før invasjonen rapporter om Quisling til Berlin, helt bortsett fra at Benecke i sin oversikt over medlemmene av det norske kongehus, norske politikere og militære sørget for å ta med et par kraftsatser om Quisling til slutt.»

En kan naturligvis undres over hvor majoren har fått denne rent hatefulle innstilling til den for ham ukjente Quisling fra. Riktignok var Abwehrsjefenes innstilling klart uvennlig, men når det gjelder Benecke, er det kommet noe direkte personlig inn i det. Vi vet ikke hvilke norske kilder som kan ha medvirket her — skjønt en kan naturligvis gjette — men hovedpåvirkningen kom nok fra en mysteriøs dame som opererte i Oslo og som var Beneckes meget gode venninne. Hun var russerinne, og

Sovjets innstilling til Quisling er jo ingen i tvil om. Hatet der rekker ut over tid og grav til denne dag, som anmeldelsen av Hewinsboken viser. Hartmann skriver i sin nevnte bok på side 153:

«Pruck var sikker på at meget av det materiale Benecke mottok om og brukte mot Quisling skrev seg fra Marina (den foran nevnte tyske etterretningsagent, og sannsynligvis også russisk dobbeltagent) og dermed fra Sovjets legasjon, ja Benecke hadde til og med sagt at hun kunne skaffe ham enda flere opplysninger om Quislings «kommunistiske fortid». At det var Marina som hadde skapt Beneckes usedvanlig sterke uvilje mot Quisling, hverken var eller er Pruck et øyeblikk i tvil om. Benecke var begeistret for den vakre og forlokkende russiske danserinnen og lå i noen grad under for hennes innflytelse.»

På side 154 skriver Hartmann om Abwehrkontorets sjef, major Pruck:

«Det var forøvrig en markant forskjell mellom Pruck og Benecke. Selv om førstnevnte delte sin kollegas oppfatning av Quisling (Han ville jo ikke vært Abwehrmann hos Canaris ellers! Vår bemerkning), holdt han seg strengt til tjenesten og fremla opplysningene og rapportene gjennom de offisielle kanaler og alltid formelt korrekt. Benecke derimot var den temperamentsfulle herre som i stor utstrekning fulgte sine egne innskytelser og som i bekjempelsen av Quisling ikke generte seg for å ta den jesuitiske metoden til hjelp — hensikten helliger midlet. Derfor var de rapporter som von Falkenhorst og hans stab mottok fra «Abwehrstelle Norwegen» i en rekke tilfeller inspirert og formet av en offiser som fulgte sin egen (Og Canaris' og Piekenbrocks? Vår bemerkning) personlige og politiske linje, og som ikke gikk av veien for å opptre fullstendig på egen hånd for å bringe sitt syn frem til seier.»

Men major Beneckes store genistrek, som førte til at han måtte forlate Norge for godt får vi komme tilbake til i neste artikkel, hvor vi også med Hartmanns bok som kilde skal fortelle hvorledes admiral Canaris og «Piki» mottok og behandlet den fortapte sønn og meningsfelle Benecke da han møtte opp i Berlin for å få sin straff. Det som berettes herom er etter vår mening karakteristisk for den innstilling også Piekenbrock og Canaris hadde til Quisling.

—o—
Det lagar seg nok alt, berre ein ikkje kjem i ulag sjølv.

(Garborg)

Med Siegfried -

(Forts. fra side 4)

ret da «historiens dom» ble av sagt. Jeg tror det kanskje vil gå slik også med andre som idag er forkjetret på samme måte som Napoleon. Sant nok var hans vei blodig og hans metoder ofte klanderverdige, men tar historien slike hensyn? Er det andre enn de som må ta på seg både skyld og det som ut fra vanlig menneskelig målestokk må kalles ugjerninger som skaper de nødvendige bølger på fremskrittets hav? Mohr har et mangeårig interessant politisk-historisk forfatterskap bak seg og er en dreven veiviser gjennom historiens labyrinter. I denne bok skildrer han Napoleons liv fra han satt på Elba til han mislykkedes i sitt desperate forsøk på å tvinge utviklingen tilbake. Her er meget nytt og interessant stoff å finne om denne historiens kanskje mest fascinerende skikkelse.

SOLDAT UTEN ILLUSJONER

Paavo Rintala: Geriljaløytanten. Cappelen.

Dette er boken som som vakte slikt oppstyr i Finland da den utkom. Ikke mindre enn 40 finske generaler — en er like flott utstyrt med dem der som her — underskrev en fnysende protest mot den. Rintala gav nemlig ikke bare en skildring av soldatens hårde lodd slik den fortonet seg for en gruppe ødemarkskrigere under den finske vinterkrigen, men den var også meget nærgående mot visse høytstående offiserer og mot de sagnomsuste lotter. Dertil kom at de soldater han skildrer ikke lar seg imponere av svulmende herodiske fraser. Bare når det gjaldt innsats og kamp hadde de ikke sine overmenn. I Norge er mange som kjent fremdeles fylt av denne hule og frasefylte patriotisme. Den stikker ugenert frem i bøker, i aviser og på film. I Finland som jo ikke hørte til verdenskrigens «seierherer», har vel vurderingen endret seg. Iallfall fikk Rintala trass i protestene mot denne bok diktergasje i 1964 og boken kom i et opplag på 70 000 eksemplarer. Det er en alvorlig bok, men også en fin og poetisk bok og dertil både spennende og full av humor.

PRESTELIG PATRIOT

Eirik Guldvog: Hjemover. Lutherstiftelsen.

Den norske kirke hadde mange slags underlige både kristne og patrioter i okkupasjonstiden. De fleste av dem forekommer meg inderlig usympatiske og i større overensstemmelse med det de mente var deres oppgave som tjenere for den stat som var gått fallitt enn med Kristi lære. Men noen edlere skikkelser var det jo blant dem også — naturligvis. Skal tro om ikke Eirik Guldvog var en slik. Riktignok er han også breddfull av patriotisme der han sitter som

(Forts. side 8)

«Nazikomplottet»

(Forts. fra side 1)

ran Pelz-Granquist, hvis løslupne fantasi var dokumentert i svenske politiarkiver og rettsprotokoller. Men slike kritiske iakttagere fant man hverken i Expressen eller i sikkerhetspolitiet eller hos påtalemyndigheten som sådan. Heller ikke her i Norge fantes de i dagspressen eller for den saks skyld hos politiet.

FOLK OG LAND skrev for sin del i numret for 29. mai at «den versjon som legges frem i pressen lyder fullstendig absurd — — — Vi synes det lukter av grov provokasjon. Og lukten blir ikke bedre når en ser hvorleedes svensk og norsk presse uten skam trekker inn navnene på helt sagesløse folk — —».

Hva som nu har fått Pelz-Granquist til å legge de falske kortene på bordet og skammelig avsløre sin oppdragsgiver Expressen og sine gode venner Michanek, Sjöquist og Wrigstad får være usagt. Men det er nærliggende å tro at han har funnet det på høyen tid å trekke seg ut av leken. Situasjonen var blitt uholdbar og straffen for mened er stor.

Idag gjenstår det av Expressens uhørte engasjering av den svenske regjering, den svenske politimakt og andre bare en mistanke om at en ung mann har båret pistol uten behørig lisens. Men hvorleedes var det 11. mai 1965?

Da hadde Expressens sikkerhetspoliti, herrene Michanek og Sjöquist, med carte blanche fra sjefredaktør Wrigstad i sitt samarbeide med den i «naziligaen» infiltrerte hemmelige agent Pelz-Granquist «etter månadslanga, ofte farofyllda undersökningar» fått istand «en överväldigande bevisning» om et forestående kup mot det svenske rike. Alt forelå ferdig i kjempeoverskrifter, i bilder, dokumenter og reportasje fra de sammensvornes høykvarter til chockpublisering torsdag 11. mai. Men Expressen kunne jo ikke selv sprengne ligaen og uskadeliggjøre høyforræderne. Derfor hadde man mandag kveld underrettet landets sikkerhetstjeneste. Slik skildret Expressen hvorleedes den engasjerte disse hjelpetropper:

«Expressens oppgifter slog ner som en bomb i polisledningen. Det var vid 20-tiden i går kväll, som Expressen-reporterna träffade rikspolischefen Carl Persson och säkerhetspolischefen Per Vinge vid en hemlig konferens i polishögkvarteret. I överläggningarna deltog också Expressens chefredaktör Per

Wrigstad. Vid sammanträdet fick den högsta polisledningen en fullständig redogörelse för ligans verksamhet. Michanek och Sjöquist kunde presentera en fullständig kartläggning av nazistorganisationens verksamhet... Så inleddes den stora polisaktionen... Säkerhetspolisen slog til natten till tisdagen.»

I de tidlige morgentimer ble statsminister Erlander vekket av rikspolisjefen som holdt et foredrag for ham om det truende statskup. Stillingens alvor foranlediget innkallelse av ekstraordinært statsråd, hvor man formodentlig drøftet hvorledes situasjonen best skulle kunne mestres.

Og så rullet sensasjonen over land og rike og ut over grensene, i presse, radio og fjernsyn: oppgaver om store våpenlagre, ammunisjon og giftgass, om en militært drilllet avdeling som skulle omfatte 500—1 000 fullt bevæpnede menn — — «100-tallet personer på polisens lista över sammensvärjingen» — «Ytterligere vapen och pengar från Förenade Araber-republiken för att störta regeringen genom väpnad kupp.»

Onsdag 12. mai (fra Expressen): «Under onsdagen slog polisen till mot ytterligare ett antall medlemmar i nazistligan — — Hur allvarlig affären är, visas av att alla säkerhetspolisens toppkrafter engageras i utredningen. Rikspolischefen Carl Persson, har själv tagit mycket aktiv del. Avdelningschef Per Gunnar Vinge och byråchef Otto Danielsson leder för övrigt det fälttog, som efter Expressens larm startats mot nazistligan. Namnlistan på över 100 aktuella personer börjar redan svälla — — Detaljerade planer på att massmörda judiska personer i Sverige och bränna deras kroppar har utarbetats av den svenska nazistorganisationen.»

Torsdag 13. mai: «Hela toppen fast. Medlem nummer 7 i nazistligan anhållen för misstanke om högmålsbrott.» Docent Tarschys: «Jag lyckönskar de skickliga reporterna på Expressen till avslöjandet — här har Expressen verksamt bidragit till en samhallets cancerforskning.»

«Den underjordiska nazistorganisationen har omfattande kontakter runt världen.»

Fredag 14. mai: «Lundahl lovade Naser 5.000 man mot Israel.» — «Kupphot mot Slottet utlöste stort polispådrag.» Michanek & Sjöquist: «Det var ett enastående 'scoop', ett eget nyhetsarbete, som pågått i flera månader. Riskabelt. Topp hemligt. Spännande.»

Og søndag 16. mai skrev Expressen i sin lederartikkel: «Expressen har under den gångna veckan skrivit tidningshistoria. En nazistisk arbetsgrupp med förhoppningar att genom våldsmetoder tilskansa sig makten i landet har genom tidningens åtgärder avslöjats. Konspirationsligans ulovliga underrättelsesverksamhet har belysts. Dess för varje normal hjärna ofattbart kusliga rashets, konkretiserad i sigillförsedda dödsdomar, har belagts. Dess internationella kontakter har analyserats. Dess aktuella förråd av vapen, sprängämnen och gaser har, så långt upptäckterna sträckt sig, redovisats. Alt dette har skett genom en överväldigande dokumentation, som kom säkerhetspolisen att ingripa över en natt. Bakom denna insats står två i högsta grad förtjänstfulla medarbetare, som utfört ett beundransvärt jobb. Samtidigt är arbetsuppgiften och den intensiva arbetskoncentration ett djupt medvetet uttryck för hur denna tidning fattar sin uppgift och sitt ansvar: att stå i den kämpande demokratins tjänst och fullfölja en outtröttlig vakthållning i gränsmarkerna mellan demokrati och diktatur.»

Tirsdag 18. mai kunne Expressen meddele at den jødiske overrabbiner i Stockholm, dr. Kurt Wilhelm var blitt rammet av «hjærtattack efter nazistligans avslöjanden» og ble ført til sykehus hvor han senere døde.

Så ble Expressen 19. mai tvunget til å avsløre navnet på sitt kronvitne, på sin hemmelige agent: Göran Pelz-Granquist. Det skjedde under overskriften: HAN ÄR NAZISTLIGANS BANEMANN!

Avsløringen av «mannen bakom verket» ble et chock for de aviser som hadde fulgt Expressen. Ikke engang søsterorganet DAGENS NYHETER ville nu holde følge lenger og skrev om Pelz-Granquist: «Han är känd av polisen som en otroligt fantasi-full person, som utgivit sig för att vara sydafrikansk kapten och algerisk överste i FLN-rörelsen redan som 20-åring.» Også andre aviser begynte å grave i Expressen-agentens fortid og la frem opplysninger som alt dengang antydte utgangen på hele affæren, den som nu er lagt frem av Pelz-Granquist selv.

Med en frekthet uten sidestykke har Expressen i det halve år som har gått siden bladet lot «bomben springe» — trass i alle de fakta som etterhvert har kommet frem — holdt fast ved at alt det hadde lagt frem om «nazisammensvergelsen» var autentisk. Med harme har man

reagert på tvilen om Pelz-Granquists pålitelighet. Man utferdiget til og med et sertifikat for pålitelighet som ingen i våre dager våger å trekke i tvil: «Han har judeblod i ådrorna!» Det norske VG sluttet trofast opp.

Et telegram som Michanek og Sjöquist sendte til Pelz-Granquist i Israel 12. mai belyser det intime vennskapet mellom kuppmennene: «Artiklarna enorm succé. Alla ledarna anhängna. Press, radio och television fyllda av nyheter om den enastående polisaktionen. Regeringen omedelbart informerad, extra kabinettsmöte. Varmaste tack modig hjälp.»

En må vel også ha lov til å spørre seg selv hva det er for slags politi- og sikkerhetstjeneste i vårt naboland siden de lot seg ta så pyramidalt ved nesen av dette frekke bedrag.

Den svenske regjering som ble så rystet i starten, gjenvant jo etterhvert roen, spesielt da den aller høyeste politiledelse forsikret at «situasjonen var under kontroll». Statsminister Erlander reduserte selv affæren til mindre skrekkinngående proporsjoner under et besøk i Moskva i juni, men dette foranlediget Expressens sjefredaktør, presseetikens nidkjære vokter, til en anklage om at Erlander forsøkte å føre den sovjetiske regjering bak lyset:

«Statsministern har skynadat att under sin sovjetryska resa söka bagatellisera den avslöjade väpnade nazistligan i Stockholm. Det förefaller inte vidare klyftigt av hr Erlander. Syftet med besöket måste ju vara att skapa förtroende för den svenska regeringen. Det syftet uppnås dåligt genom bortförklaringar av konstaterade fakta.»

Når det gjelder den svenske kringkasting og fjernsynet, så er det nok omtrent av samme arten som det hjemlige. De engasjerte seg straks i Expressens hetskampanje mot «sammansvärjningens hovudmän og mot organisasjoner og enkeltpersoner som Bonnierorganet hadde utpekt som lovlig vilt. Dette engasjement fra radio og fjernsyn har fortsatt med Expressen som dirigent hele det forløpne halvåret og man deltok til og med via Expressen i finansieringen av provokatøren Pelz-Granquist. Det hører med til historien at da Pelz-Granquist selv foretok den endelige avsløring av svidelen, så gikk det flere dager før kringkasting og fjernsyn sendte ut en ynkelig liten beskjed. Men ingen bilder, ingen slag på stortrommen nu.

Det er ikke rart at FRIDA ORD spør: «I hur hög grad behärskar Expressen och de med denna tidning förknippa-

de intressena Sveriges Radio och TV?»

*

Affærens ekko i Norge var forøvrig like lite gledelig som det som hendte i Sverige. Bildet viser noen presseklipp vi dengang brakte omkring affæren fra norske aviser. Så kan jo enhver selv sammenligne med de ørsmå notiser de samme aviser brakte om affærens avslutning. Vi viser ellers til dagens lederartikkel.

Sovjetsoldat -

(Forts. fra side 4)

flyktende når offiseren gikk til side.

forferdelig skuddveksling. En kunne ikke straks oppdage hvorfra den kom, men kulene pep over våre hoder. Hundreder av tyske fly gikk lavt ned, brukte maskingeværene fra flyene og meiet ned menneskemassen på flukt. Blant

Plutselig oppstod der en de tyske og rumenske fly var der også italienske, som lot til å ville spare menneskeliv. Italienerne tok snarere, som det syntes, sikte på krigsmaskiner og kjøretøyer. Våre egne fly var og ble borte og syntes ikke å våge seg frem, skjønt våre militærflyvere var både dyktige og modige nok innen den tyske storoffensiv satte inn. Men deres fravær svekket våre soldaters moral betraktelig. Et steds var der oppstått gjørme på grunn av vedvarende regnvær, og her kunne kjøretøyer, likegyldig av hvilke dimensjoner, ikke komme igjen. Bilførerene ba om bistand, men ingen hørte på dem. Divisjonskommissaren Sjahinian pekte på stabsmedarbeiderne da han oppdaget vanskelighetene og befalte oss å hjelpe dem. Jeg nærmet meg en av bilene som var dekket med teltducker i forskjellige farver. Det var første gang jeg fikk se den såkalte «Katusja». Offiserene kjente nok til dette berømmelige våpen, men den menige soldat hadde aldri sett det. Det fantes ikke så overveldende mange av dette skytset med flere kanonrør, som minnet om et orgel. Jeg hadde hørt om det i vår stab, og det var blitt meg fortalt, at den tyske overkommandos direktiver gikk ut på å skaffe tilveie uskadd dette forferdelige våpen, den «kjøttmaskinen» og å få undersøkt dens konstruksjon koste hva det koste ville.

Vi etterkom nu kommissarens ordre, og sammen fikk vi skjøvet den tunge bilen med det hemmelige våpenet ut av gjørmen. Men masseflukten tok ingen ende og ingen gjorde seg noesomhelst begrep om hvordan det ville ende. Ved middagstider lyk-

(Forts. side 8)

Hvem vet mest?

(Forts. fra side 1)

samme okkupasjonsstatus for Norge som Danmark hadde sikret seg ved avtale med okkupanten god tid i forveien. Kongen av Danmark ble i sitt land og er blitt høyt æret for det. Island og Færøyene inntok samme standpunkt overfor invasjon vestfra.

Vi har ikke hørt at de begikk forræderi.

I Trondheim rekvirerte en nordmann norsk mannskap til å bygge flyplasser for tyskerne. Det var enda før 7. juni da krigstilstanden opphørte.. Mannen ble senere fylkesmann!

Henimot to hundre tusen tyskerarbeidere, som arbeidet på tyske befestningsverker ble ikke aksjonert — ifølge opplysning fra en hjemmemoskovit — fordi man manglet plass. Var det også av plassmangel at de ikke ble fratatt stemmeretten — slik som med NS? Det passet nok ikke trådtrekkeren Stalin det, nei, å sette dem utenfor politikken. Følgelig ble Stalin seierherre ved det norske stortingsvalg i 1945.

Så hadde vi ca. 800 norske medlemmer av Deutsche Handelskammer in Norwegen, som stod tyskerne bi med leveranser av alle slags varer, som de trengte her fra skibindinger og truger og oppover. Stalin må ha tenkt som så, at «patrioter» og «gode nordmenn» av det slaget kunne det være nyttig å ha i påkommende tilfelle. De er gått fri for sin vittrolige bistand til fienden.

V

M.h.t. Nygaardsvold så ble han i 1945 langsomt skjøvet ut av det politiske liv. Han ble takket være Høyres fører nektet riksrett over sitt forhold, som han hadde forlangt og fikk istedet en forsmedelig attest for at «han hadde gjort det så godt han kunne», en ærespensjon og Borgerdådsmedaljen. Hvorfor skulle nå han settes utenfor i motsetning til alle londonmoskovittene? Han — ved siden av Paul Hartmann — tenkte norsk under oppholdet i London og la ikke skjul på det. Følgende uttalelse fra ham er bevart: «Rettsoppgjøret er det verste jeg har måttet gå med på.» Dermed var han ubrukelig for kamerat Stalin i fremtiden, og dermed ble han nektet det rimelige krav på å renske sin ære ved riksrett.

VI

På en fest som Oslo Kommune holdt for H.7 høsten 1945 uttalte denne, at Norge var sluppet bedre fra okku-

pasjonen enn noen annen tysk okkupert stat og det skal vi takke Gud for. Den man skal takke er Vidkun Quisling. Ved samme leilighet fortalte også H.M., som svar på noe smiger om, hvor vanskelig det måtte ha vært for ham å beslutte seg til å forlate landet, at det slett ikke var vanskelig, for på den ene side vinket fangenskapet, på den annen friheten. Det var annet kongelig stoff i broren Christian X av Danmark. Kronprinsen hadde et tilløp, men heller ikke mer.

VII

Det er tidligere påvist her i bladet at det går en rød tråd fra Moskva over London til «retts»oppgjøret i Norge, ledet etter Lenins helt geniale anvisning på den taktikk, som skal brukes i undergravningen av de frie stater i Vest. Våre londonmoskovitter gikk naturligvis på limpinnen for å redde sitt forlorte politiske ansikt. Idéen til den høyst unorske bigamiloven, må nødvendigvis komme sammesteds fra, for norsk er den ikke.

Det er i «retts»oppgjøret et tydelig politisk skille mellom NS-folk og andre, mellom innbitte antikommunist og de likegyldige. NS-folk som notorisk hadde benyttet denne plattform til å holde okkupanten innenfor Folkerettens grenser når hans appetitt ble for stor, ble også straffet for sitt medlemskap!

Innen den av rikskommissær opprettede regjering til avløsning av administrasjonsrådet sommeren 1945 ble der ved «retts»oppgjøret skjelnet mellom NS og ikke NS. «The Moskva touch».

VIII

Man kan bedra hele folket en del av tiden, en del av folket hele tiden, men ikke hele folket hele tiden, sa Abraham Lincoln.

Nu får vi se da om 1969-valgene skal bli et nytt 1945. Det er på tide at nordmennene begynner å tenke norsk.

Olaf Holm.

Med Siegfried -

(Forts. fra side 6)

prest for flyktningene til Sverige, men han er mere stillferdig i beretelsen enn de mest høyrøstede av denne kategori. Og interessant er det naturligvis også å lese om hvorledes de følte det de på «den rette sida». Bare de ville interessere seg like sterkt for hvorledes vi så og følte det, så kunne kanskje Norge se fremtiden lysere i møte der det levte i hjertene hos et enig folk.

GERMANSK I HØYESTERETT

Her i landet er en som kjent uhyre opptatt av å hindre rasediskriminering i andre land. Fortrinsvis er det da negere og jøder som ligger alle på hjertet. Og vaktert er naturligvis det. Men, hva skal en så si om en høyesterettsdom som nylig ble avsagt i en skilsmisssak mellom en norsk kvinne og en italiensk mann. Høyesterett fastslo i likhet med un-

VERDEN RUNDT EN FILM-FOTOGRAF

Elisabeth Dored: For meg er jorden rund. Aschehoug.

Elisabeth Doreds bok er også en gammel travert som etter en rekke ordinære opplag nu er kommet som Fontenebok. Forfatterinnen taler i boken på vegne av sin avdøde mann, den kjente filmreporter John Dored, balter av fødsel, men angelsaksisk av sinnelag og virkeområde. Boken gir ellers — noe som kanskje er forretningsmessig nødvendig? — inntrykk av at John Dored var sterkt tyskfiendtlig helt fra sine unge dager, så den vil nok iallfall av den grunn få en stor lesekrete også i billigutgaven. Den er ellers interessant nok og gir et tverrsnitt av det som har hendt i Europa i dette århundre — selvom det altså er sett med litt av en trollsplint i øyet.

NY SKJÆRAASEN

Einar Skjæraasen: Sang i september. Aschehoug.

Lyrikeren Einar Skjæraasen har sine røtter begravet dypt i norsk jord og det er det ikke så mange av hans feller en kan si om. Men nettopp derfor har han også et trofast publikum som føler norsk med ham midt i all internasjonalismen når han skriver linjer som disse fra «Far og sønn» (som ellers er et hyldningskvad til den norske kongefamilie, som jo ikke er så generende norsk at det gjør noe):

Far og sønn. Stans opp, følg sporet.
Se hvor jorden først bar skrint.
Se de gamle der de vristet
brød av bark og ild av flint.
Se dem alle hele tiden.
Vi og deler deres gråt.
Frosten lurer på en åker.
Havet freser mot en båt.

Her var nok å se og finne.
En fant hav, og én fant fjell.
En fikk gods, og én fikk bare
virkestrangen i ham selv.
Og her var så mange leier.
En tok øst og én tok vest.
En red sorgens mørke ganger,
én red gledens hvite best.

derretten at den italienske far ikke skulle få lov til å besøke sine egne barn engang. Det var tydeligvis ikke noe annet galt å si om ham enn at han var italiener. En av de velsignede sakkyndige psykiatere, hvis prov retten bl. a. bygget på sa det slik at «selv om en ser bort fra herr N's nasjonalitet — —». En av dommerne i lagmannsrett sier at «vel er det så at faren avviker fra norsk adferdsmønster» — og da så! Nei, teori og praksis er tydeligvis to ting.

ÅPENBART FOR ALLE NU?

Både Hitler og Göring slo som kjent i krigens slutfase fast at det britiske imperium også hadde ødelagt seg selv sammen med Tykland og Europa forøvrig. En har ved alle slags kunstgrep, bl. a. ved hjelp av den politiske vanskaping Commonwealth, forsøkt å skjule denne sørgelige arv etter den geniale statsmann Churchill for det engelske folk, men nå lar det seg vel ikke skjule lenger. Affæren med Rhodesia har vel åpnet øynene på de mest tungnemme. Det kjente engelske tidsskrift New Statesman slår da også klart fast at «Storbritannia har ikke lenger den økonomiske og militære makt som skal til for å være kjernen i dette store samveldet». Og det håper også på at en nå for alvor løsriver seg fra avhengigheten av USA: «Kanskje mener Wilson at det ennå er tid til manøvre idet han klynger seg til den siste illusjonen — vårt spesielle forhold til De foren-

Sovjetsoldat -

(Forts. fra side 7)

kedes det å få stoppet soldatene i flukten, og små avdelinger ble organisert og oppfordret til å forsvare seg. Men seiersmålet var en blott illusjon. De tyske militærstyrker truet tvertimot med å avskjære Krim fra omverdenen. Etterhvert lykkedes det å få samlet også vår stab, men det var snaut nok halvparten av dem som var med om morgenen, for angrepet av tyske fly og planservogner hadde gjort det av med temmelig mange. Men vi fikk da sammen til sist vel 100 mann, og så satt vi da der i skyttergravene og ventet på tyskerne. Og lenge varte det ikke før voldsomme sammenstøt mellom våre egne og tyskerne tok til igjen.

te stater. Bare når denne vedvarende myten blir endelig knust kan Storbritannia være klar til å foreta en viktig omvurdering av sin historiske rolle. Og når så skjer, vil vi for egen regning ønske også Storbritannia velkommen i Europa!

*

NYE BØKER

Tiden Norsk Forlag har i sin billigserie TIDENS TEMA sendt ut: «Pär Lagerkvists hysteriske angrep på nazismen «Bøddelen» i norsk oversettelse. Den ble som kjent fremført i fjernsynet for en tid siden. Videre et aktuelt innlegg av medisinaldirektør Karl Evang «Bruk og misbruk av legemidler». Evang sier meget fornuftig i denne lille bok. Synd bare at han ikke blant misbruk av legemidler regner fluorideringen av drikkevann som han går så sterkt inn for. Den tredje bok i denne serien fra forlaget er Åse Gruda Skard «Vanlige vansker med vanlige barn». Og det tør vel være et aktuelt tema for mange foreldre i våre dager. Uten at vi dermed vil ha sagt at forfatterinnens syn ikke kan diskuteres.

*

A/S OSLO HAVNELAGER

har i anledning av sitt 50-årsjubileum sendt ut et lite hefte med interessant innhold for dem som er interessert i det gamle Kristianias historie. Foruten aktuelt stoff omkring jubilanten inneholder det nemlig byhistorisk stoff fra Wergelands tid og fremover. Tekstutvalg og tekst er ved Harald Sverdrup, tegninger ved Gunnar S. Gundersen.

*

FOLK og LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4
Telefon 37 76 96
Boks 3214 - Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia
Utlandet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innenlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,—.

Bruk postgironr: 16 450.

Utgiver A/S Folk og Land

Viking Boktrykkeri